

Uitwerking

De Bergrede: kijken met Jezus

Ulbe van der Meer

Jezus zegt in de Bergrede heel veel. De uitspraken zijn op zichzelf ook heel praktisch. Je kunt er best samen over praten. Als voorzet pak ik uit elk hoofdstuk een uitspraak met een opdracht van Jezus. Jezus heeft het daarbij heel veel over *kijken*: hoe zie je jezelf, hoe zie je God en heb je oog voor je medemens?

Dader, slachtoffer of winnaar?

Kijk eens naar jezelf. Waarom gedraag je je zo? Hoe ben je echt? In hoofdstuk 5 van de Bergrede dwingt Jezus ons tot zelfreflectie. Daarbij werkt Jezus' gebod als een spiegel. Je hoort Hem steeds eerst zeggen: 'Jullie hebben gehoord dat er altijd is gezegd ...' En dan volgt een oud gebod, uitgesproken door Mozes. Bijvoorbeeld: *pleeg geen overspel*. Maar hoe bèn je nu eigenlijk op dit punt? Ben je alleen maar fatsoenlijk? Blijft je gedrag binnen de regels? Of méén je wat je doet? Want het kan zijn dat je zó naar iemand kijkt (en in je gedachten 'speelt') dat je hart er toch van gaat kloppen. Dus: wie ben je nu écht als kind van God, vraagt Jezus.

Jezus wil minstens dat wij geen misdadigers zijn. Maar waar loopt dat op uit? Dat we misschien slachtoffers worden? Geslagen op beide wangen door het leven gaan? Zie je jezelf als kneusje – van mensen en door de omstandigheden?

Nee! Want er is nog een derde manier van kijken naar jezelf. Niet als dader, niet als slachtoffer, maar als winnaar. 'Gefeliciteerd', had Jezus toch geroepen!

Om dat te zien studeren we even op Jezus' opdracht om je linkerwang toe te keren aan wie je op de rechter slaat (Mat. 5:38 en 39). De Heer lijkt daarmee echt tegen te spreken wat God eerder tegen de Israëlieten zei. Lees maar in Leviticus 24. God zelf geeft daar de opdracht om in de samenleving het recht te handhaven. Daders mogen niet vrijuit gaan. 'Wanneer iemand letsel toebrengt aan een ander moet hem hetzelfde letsel worden toegebracht: een breuk voor een breuk, een oog voor een oog, een tand voor een tand. Wat hij de ander heeft aangedaan zal ook hem aangedaan worden' (19 en 20). Hoe kan Jezus dat nu veranderen? Nou, Jezus verandert dat ook niet! Alleen: Hij richt Zich met zijn gebod niet tegen dáders. Jezus zegt: Kijk eens diep in jezelf. Wie zijn jullie nou? Kinderen van God toch! Ik heb je gefeliciteerd omdat je alles hebt in het koninkrijk van de hemel. Leeft die belofte dan ook in je? Heb jij naast al die beloften nog een tand of een oog van iemand nodig? En daarmee worden we dus ook geen slachtoffer. Hoe lang houd je dat ook vol zonder de rollen toch eens om te draaien? Maar in Gods rijk zijn geen daders en geen slachtoffers. *Alleen winnaars, door Hem die je heeft liefgehad* (Rom. 8:37).

Rondkijken in het hemelrijk

In hoofdstuk 6 van de Bergrede leren we uitkijken naar de Vader van Jezus. Deze Vader kan zelf heel goed zien (Ps. 94:9b). Drie keer zegt Jezus dat God in het verborgene kan zien: als je op een onzichtbare manier aalmoezen geeft, als je bidt of vast (6:1-18). Maar nu is het de vraag: zie jij God de Vader ook? Niet letterlijk. Maar valt zijn zorg jou wel op? Zie je welke aandacht Hij aan

zijn lievelingen besteedt? In dat verband wijst Jezus ons op de vogels en de bloemen, die ook leven van Gods aandacht. Als je Vaders aandacht ziet leer je ook op Hem vertrouwen. En andersom.

Wat zijn eeuwig blijvende zaken?

De dingen van God die je nu al hebt:

een relatie met Hem

de mooie plek die je hebt in zijn schepping

een liefdevolle band met je medemensen

aanvaarding van jezelf

In verband met dit kijken naar God vergelijkt Jezus onze ogen (zintuigen) met een lamp (6:22 en 23a). ‘Het oog is de lamp van het lichaam. Dus als je oog helder is, zal heel je lichaam verlicht zijn. Maar als je oog troebel is, zal heel je lichaam duisternis zijn.’ Deze vreemde opmerking staat tussen een veel bekender stukje: *verzamel geen schatten op aarde die aangevreten kunnen worden*. Dit heeft alles met onze ogen te maken. Want om schatten te kunnen delven moet je goed kunnen kijken. Je kent die mijnwerkers wel. Die graven naar ‘schatten’ met een lamp op hun helm. Nu zegt Jezus dat er een hoop waardeloze schatten zijn. Nou ja, geld en kleren zijn niet helemaal waardeloos. Maar als je bomvol zit met dingen die vergaan, blijft er geen ruimte over voor eeuwig blijvende zaken. Zorg dat je die ruimte houdt!

Met gezonde ogen vind je die eeuwige dingen al in het hier en nu. Het zijn de dingen van God: een relatie met Hem, de mooie plek die je hebt in zijn schepping, een liefdevolle band met je medemensen, aanvaarding van jezelf. Deze schatten gaan mee tot in het hemelrijk. Je kunt ze hier al delven. Maar je moet wel heldere ogen hebben. En ze goed richten. Ze afwenden van wat vuil is. En je licht laten vallen op dingen die je helpen om Gods zegeningen te ervaren. Er is genoeg. Het koninkrijk van Jezus is al om je heen. Zo mag je rondkijken in Vaders nieuwe land voor jou. Daar valt nu al veel te zien, te horen, op te snuiven en te voelen.

Autowassen op zondag

De samenleving polariseert. Mensen zijn bang voor fanatieke moslims, maar net zo goed voor eigenwijze christenen. In de Bergrede leert Jezus ons om medemensen te lokken naar het hemelrijk. Zo komt in hoofdstuk 7 de naaste in beeld. Maar dat gaat niet zo rechtstreeks. Jezus’ beroemde uitspraak over de balk en de splinter maakt dat al duidelijk. Als wij de balk uit ons eigen oog wegdoen, kunnen we de splinter bij de ander scherp zien. En dat is goed voor je medemens. Nog niet eens zozeer om die ander dan van zijn/haar splinter te verlossen. (Kom je daar ooit aan toe?) Maar Jezus bedoelt natuurlijk dat we dan in de ogen van onze naaste *zelf goede voorbeelden* zijn. En die hebben ze nodig! Wij mogen als burgers van het hemelrijk eerlijk leven op aarde. Wij durven ons zichtbaar te onderwerpen aan Gods oordeel over ons leven. Daar hoort bij dat we anderen niet véroordelen. Laat anderen jou maar zien. En wees niet te kieskeurig op hen.

Laten we zien, hoe dat duidelijker wordt door Jezus’ opdracht dat we onze parels niet voor de zwijnen moeten werpen en het heilige niet voor de honden (Mat. 7:6). Met die ‘zwijnen en honden’ lijkt Jezus voor onze tijd alleen maar olie op het vuur van de onverdraagzaamheid te gooien. Want met varkens en honden werden in Jezus’ tijd de heidenen aangeduid. Het is niet aan te raden ongelovigen vandaag zo te noemen. Ook niet als ze ons wél zo noemen. Belangrijker is

te weten wat met de parels en met het heilige wordt bedoeld. Dat zijn de nieuwe geboden. Dat zijn de manieren van leven die voor óns normaal zijn. Die passen in het hemelrijk. Maar Jezus zegt daarvan dat dat *jouw* parels zijn. Aan *jou* heeft God ze gegeven. Het is voor jou heilig om je leven op die manier in te richten. Dat doe je omdat je een hemelburger bent geworden. Daarin past die leefwijze. Maar wie God niet kent begrijpt dat niet. Die kan zich er ook geweldig aan storen.

Daar geef ik u een voorbeeld van: wij geven onze tijd op zondag aan elkaar en aan God. Mooi! We leren daarvan te genieten. Het kost keuzes, maar de Heer laat ons ervaren hoe goed het je doet om op een afgesproken tijd samen Hem te vereren. Die momenten in de week zijn ons heilig. Maar... moet ik daarom mijn buurman lelijk aankijken als hij op zondag de auto wast? Moet ik hem die regel opleggen? En hem veroordelen als hij er niet mee stopt? Ik denk dat we van Jezus leren dat dat geen goede gedachte is. Laat toch niet het eerste wat iemand over onze Vader hoort een verbod zijn. Wat voor ons een parel is, is voor hem of haar een reden om zich groen en geel te ergeren aan christenen.

Laat liever zien waar je zelf leeft: in het hemelrijk. Volgens Jezus (7:13 en 14) gaan veel mensen op een brede weg. Maar er staat geen verboden toegang boven. Jezus zegt ook dat maar weinigen de nauwe poort vinden, waarvan Jezus de deur is. Wat een zegen voor die 'velen' als ze jou als een van de weinigen kennen die de nauwe poort gevonden heeft. Vertel hen over de vrije toegang door Jezus. En over het prachtige hemelrijk dat achter die poort ligt te stralen.

Jezus heeft zijn rede op de berg uitgesproken. Matteüs zegt dat de mensen diep onder de indruk waren van zijn onderwijs (7:28 en 29). Dat kwam omdat Hij niet sprak als de farizeeërs. Jezus sprak met gezag. Wat was dat gezag? Niet dat Hij strenger was. Preciezer. Ik denk dat Jezus wist waar Hij het over had: over het rijk van zijn Vader. Hij wist ervan uit eigen ervaring. Niet maar de ervaring van de hemel – waar Hij vandaan kwam. Maar vooral ook de ervaring hier op onze aarde. Want hier begint dat nieuwe leven. Als je door Jezus in dat rijk binnengaat wint je eigen leven ook aan gezag. Je mag het zeggen...

Literatuur

H. Binnendijk, *De Bergrede*, Evangelische Omroep Hilversum, 1987.

Dr. J. van Bruggen, *De Bergrede. Reisgids voor christenen*, Kok Kampen, 1985.

Dr. Jakob van Bruggen, *Matteüs. Het evangelie voor Israël* (Commentaar op het Nieuwe Testament), Kok Kampen, 1990.

B. Holwerda, *De wijsheid die behoudt*, Oosterbaan & Le Cointre Goes, 1957 (antiquarisch), p. 67.

H. de Jong, *Maar Jezus zegt*, Van den Berg Kampen, 1987.

H.M. Kuitert, *Alles is politiek, maar politiek is niet alles, De rol van de Bergrede in de politiek?*, Ten Have Kampen, 1985, p. 129v.

Nico ter Linden, *Het verhaal gaat, deel 2*, Balans Amsterdam, 1998, p. 197.

Dr. D. Martyn Lloyd-Jones, *De Bergrede. Deel 1 en 2 pastoraal uitgelegd*, Groen Heerenveen, 2004.

Verwerking

Het vergt nogal wat moed om door te praten over Jezus' geboden als Hij ons echt op ons hart aanspreekt. Kies daarom liefst

voor kleine groepen – eventueel mannen en vrouwen apart. Vorm groepjes van 4-5 personen.

1 Dader, slachtoffer of winnaar?

- a Geef zelf voorbeelden van situaties waarin je het moeilijk vindt om geen misdadiger te zijn. Zijn er omstandigheden waarin je geneigd bent je slachtoffer te voelen?
- b Hoe ziet het leven van een winnaar-door-Jezus eruit? Hoe kun je elkaar helpen te leven als zo'n winnaar?

Werkvorm:

- Schrijf voor jezelf een antwoord op vraag a op een vel papier.
- Geef vervolgens dit antwoord door aan degene die naast je zit. Die leest wat de ander geschreven heeft en schrijft daar een reactie op.
- Geef dit vervolgens weer door en herhaal dit tot ieder zijn eigen blaadje terug heeft.
- Bespreek één voor één de resultaten van de schrijfronde binnen de kleine groep.
- Zorg er met elkaar voor dat alle papieren besproken worden. Let goed op de tijd.

Herhaal dit voor de vraag b.

- c Kun je die verdeling tussen daders, slachtoffers en winnaars ook toepassen op (bijvoorbeeld) Jezus' gebod over het zweren (Mat. 5:33-37)? Probeer dit in de kleine groep samen te doen.

2 Rondkijken in het hemelrijk

- a In Filippenzen 4:8 lees je een mooie toepassing van Paulus op Jezus' gebod om je oog zuiver te houden.

Werkvorm:

- Zoek in de verzen erboven het verband met 'vertrouwen op God'.
  - Schrijf dit op een bord of een vel papier.
  - Laat ieder voor zichzelf concrete voorbeelden opschrijven van de mooie dingen waar je volgens Paulus je aandacht aan moet schenken.
  - Lukt het je om die aandacht eraan te geven? Zo niet: wat kun je daaraan doen?
  - Vergelijk en bespreek dit met elkaar.
- b Soms lopen meningen (tussen generaties) uiteen over dingen waarnaar je kunt 'kijken'. Kun je samen eerlijk voorbeelden boven tafel krijgen en opschrijven? Verklaar je nader. Kan het ook zo zijn dat mooi en lelijk ergens in vermengd zijn? Hoe ga je daarmee om? Bespreek deze vraag in kleine groepjes (2 à 3 personen).

3 Autowassen op zondag

Wat vind je van dat voorbeeld over het autowassen op zondag? Ken je zelf vergelijkbare voorbeelden?

Werkvorm:

- Zet stoelen tegenover elkaar.
- Kies één van bovenstaande vragen.
- Ga daarover in gesprek met degene die tegenover je zit.
- Schuif na twee minuten allemaal een plaats naar links op en ga weer in gesprek.
- Doe dit tot je weer tegenover de persoon zit met wie je begonnen bent.
- Herhaal dit voor de andere vragen.
- Bespreek daarna alles in de grote groep. Bewaak de tijd!